

MUSIQA MADANIYATI O'QITUVCHISINING PEDAGOGIK MAHORATI VA XUSUSIYATLARI

Qurbanova Fotima Yoqubjon qizi

Magistrant, Namangan Davlat universiteti
<https://doi.org/10.5281/zenodo.7604946>

ARTICLE INFO

Qabul qilindi: 25-yanvar 2023 yil
Ma'qullandi: 01-fevral 2023 yil
Nashr qilindi: 04-fevral 2023 yil

KEY WORDS

Musiqqa, o'qituvchi, mahorat, qiyofa, xususiyat, tafakkur, iroda.

ABSTRACT

Pedagoglik kasbi boshqa kasblardan xarakterli belgilari bilan farq qiladi. Pedagog mehnatining maqsadi insonni qayta o'zgartirish, pedagogning mehnat qurollari – uning nutqi, tafakkuri, irodasi, xarakteridir. Pedagogning mehnat sharoitlari uning ma'naviy-siyosiy qiyofasiga qo'yiladigan yuksak talablar bilan xarakterlanadi, uni doimo takomillashishga, to'xtovsiz o'z ustida ishlashga majbur etadi. Yaxshi pedagog doimo o'z o'quvchilari va ularning ota-onalari hurmatini qozongan bo'ladi. Ushbu maqolada musiqqa madaniyati o'qituvchisining pedagogik mahorati va xususiyatlari haqida so'z yuritiladi.

O'qituvchi maxsus pedagogik malumotga ega bo'lgan va umumiy ta'lim maktabida ta'lim va tarbiyaga doir muayyan ish olib borayotgan kishidir. O'qituvchi so'zi ancha umumiy ma'noga ham ega. Boshqalarda bilim, ko'nikma, malakalarni tarkib topdirayotgan, hayotda murabbiylik qiladigan va hayotga yo'llaydigan hamda pedagoglik faoliyati bilan shug'ullanadigan hamma kishilarni pedagoglar deb ataydilar. Shunday qilib, o'qituvchi va pedagog sinonim so'zlardir. O'qituvchilik kasbi qiyin kasb. Qiyinchiliklardan biri shundan iboratki, tarbiyaga doir ish natijalari darhol namoyon bo'lmaydi. Bu ish katta sabot-matonat va chidamni talab etadi. Yosh avlodni hayotga tayyorlash jarayonida o'qituvchilar faol ishtirok etadilar. Ular tajribani bir avloddan ikkinchi avlodga berish bilan avlodlar vorisligini ta'minlaydilar. Yangi avlodni biror maqsadga qaratilgan holda boshqarish va tarkib toptirish jarayoni ro'y bermaganda jamiyat o'z rivojlanishida to'xtab qolar edi. O'qituvchilar ana shu jarayonning asosiy ishtirokchilaridir. Har bir fan o'qituvchisi singari musiqqa o'qituvchisi shaxsining qimmatiga baho berish tizimida uning professional yo'nalishi muhim rol o'ynaydiki, uning negizida pedagogik faoliyatga bo'lgan ehtiyoj yotadi. U o'zida: bolalarida qiziqish va muhabbatni, pedagogik ishiga havasni, psixologik-pedagogik ziyraklik va kuzatuvchanlikni, pedagogik odobni, pedagogik tasavvurni, tashkilotchilik qobiliyatini, haqgo'ylikni, dilkashlikni, talabchanlik va qat'iylikni, sobitqadamlikni, vazminlikni, chidamlilikni, o'zi haqida fikrga ega bo'lishni, professional ish qobiliyatini va qiziqishini, intellektual faollikni, yangilikni his eta bilishni, pedagogik bilimni mustaqil ravishda oshirishga tayyorgarlikni mujassamlantirgandir.

Musiqqa bola hissiyatini, ayniqsa, emotsional, estetik hissiyatini faol rivojlantiradi. Musiqqa bola ruhiga faol ta'sir etadi, uning axloqiy estetik qiyofasining shakllanishida muhim rol o'ynaydi.

Shu bois o'quvchilarda inson ma'naviy

madaniyatining tarkibiy qismi bo'lgan musiqa madaniyatini tarbiyalash musiqa tarbiyasining bosh maqsadi bo'lib turadi. Bu maqsadlarni amalga oshirish uchun musiqa o'qituvchisi oldida quyidagi vazifalar turadi:

- o'quvchilarda musiqa san'atiga bo'lgan qiziqishni oshirish;
- musiqaviy - badiiy didni va musiqa faoliyatlariga ehtiyojni rivojlantirish;
- musiqa haqida bilim va malakalar doirasini tarkib toptirish;
- musiqa faoliyatlari jarayonida badiiy ijodkorlik his-tuyg'ularini rivojlantirish;
- asarlarning badiiy-g'oyaviy mazmuni vositasida bolalarni axloqiy-estetik tarbiyalash;
- musiqa darsiari jarayonida kasb-hunar va mehnatga havas uyg'otish.

Mana shu vazifalarni amalga oshirishda musiqa o'qituvchisining professionallik darajasi muhim ahamiyat kasb etadi.

Eng avvalo, musiqa o'qituvchisi o'z kasbiga va bolalarga chin qalbdan mehr qo'ygan, yuksak madaniyatli, ijodkor va izlanuvchan, ilmiy dunyo qarashga ega bo'lgan shaxs bo'lmog'i lozim. U hozirgi zamon fan-texnika talablariga muvofiq yaxshi dars berishi va uning har bir daqiqasidan unumli foydalanishi zarur. O'z ustida ishlashga o'rgangan, hozirgi fan-texnika rivojlangan hamda axborotlar ko'paygan davrda ular ichidan o'z fani uchun kerakli narsani tanlab topa oladigan o'qituvchigina o'quvchilarni bilish, mustaqil fikrlash, mustaqil ishlash qobiliyatini o'stira oladi.

Musiqa o'qituvchisi yaxshi o'qituvchi bo'lishi uchun pedagogika va psixologiya, bolalar fiziologiyasi, estetika va etika nazariyasi, adabiyotni hamda musiqa o'qitish metodikasini yaxshi bilmog'i lozim. Chunki, bular bolalarning xarakterini, nimaga moyilligini, o'qitish jarayonida qanday usullardan foydalanish mumkinligini belgilab beradi.

Musiqa o'qituvchisi musiqa san'atining nazariy va amaliy sohalaridan yetarli darajada bilim, malaka va tajribaga ega bo'lmog'i lozim. Ya'ni, u ham cholg'uchi, ham xonanda, ham xor dirijyori, ham jo'rovozchi va ham musiqa nazariyotchisi va adabiyotchisi sifatida ish ko'rmog'i lozim. Musiqa o'qituvchisi ijodkor sifatida u bir soatlik darsiga senariy avtor, uning artist-ijrochisi va rejissyori hamdir, shu sabab musiqa darsi san'at darsidir.

O'qituvchining umumiy madaniyati yuqori bo'lishi bilan birga bu kasb adabiyot va san'at sohasidagi bilimlarga ega bo'lishni ham talab etadi. Musiqa o'qituvchisi pedagoglik odobiga rioya qilishi kerak. Pedagoglik odobi o'qituvchilik kasbiga xos fazilatlardan biri bo'lib, u o'qituvchining bolalar bilan ishlash jarayonida mahorat sifatida yuzaga chiqadi. Pedagoglik odobi o'qituvchining o'zini tutishi, o'quvchilar bilan muomalasidagi professional, psixologik-pedagogik xususiyatidir. Pedagoglik odobi – bu o'qituvchining sharoitga qarab to'g'ri pedagogik yo'l, metod izlashi, o'quvchilar bilan muomalada o'zini tutish yoki odobidir. Har tomonlama bilimli bo'lgan musiqa o'qituvchisi har qanday savollarga ham javob topa oladi. Musiqa o'qituvchisining mahorati bu – pedagoglik kasbining asosiy ko'rinishidir. Dars jarayonida o'quvchilar bilan bo'lgan muomalada o'qituvchining mahorati ko'zga tashlanadi. Bu o'quvchilarni musiqa faniga qiziqitira olish, ularni mustaqil fikrlashga va vazifalarni mustaqil bajarishga o'rgatish bilan bevosita bog'liqdir.

Mahorat o'qituvchi ongining g'oyaviy-siyosiy yo'nalishi, uning umumiy- musiqiy madaniyati, bilimdonligi, kasbi sohasidagi ko'nikma va malakalar yig'indisidan iboratdir.

O'qituvchi mahoralining mezoni esa o'quvchilarning o'zlashtirishlari va intizomi bilan belgilanadi. U o'z ustida tinmay ishlasa, ta'lim va tarbiya sohasida ilg'or o'qituvchilarning tajribalarini kuzatib va o'rganib, uni o'z ishiga tadbiiq etsa, o'z pedagogik mahoratini oshirib

borishi mumkin. Mahoratli o'qituvchi hamisha o'quvchilar orasida yuksak obro'ga ega bo'ladi, chunki u o'quvchilar qalbiga to'g'ri yo'l topa oladi.

O'qituvchilik kasbi uchun xos xususiyat bolalarni sevish va ularga g'amxo'rlik qilishdan iboratdir. Agar o'qituvchi bolalarni istaklarini, ichki dunyosini bilmasa va unga qiziqmasa, u o'qituvchi bo'la olmaydi, chunki, bolalar mehribon, kamtar, ochiqko'ngil, samimiy, o'zlariga hurmat va ishonch bilan qaraydigan, talabchan o'qituvchilarni yoqtiradilar.

O'qituvchining axloqi pok, iymonli, diyonatli va har tomonlama namunali bo'lishi kerak. Uning tashqi qiyofasi, jumladan, tartibli, ozoda bo'lishi, madaniy va kamtar kiyinishi bilan ham o'rnak bo'lishi lozim. Shundagina uning har bir so'zi o'quvchilarga ijobiy ko'rinishi mumkin.

Bu fazilatlarni bo'lajak o'qituvchi oliy o'quv dargohida o'qib yurgan kezaridayoq egallab borishi lozim. Buning uchun oliy o'quv yurti professor o'qituvchilari jamoasining o'zi chuqur bilimli, yuqori malakali va hozirjavob bo'lishlari talab etiladi.

Shuni ham aytish kerakki, musiqa o'qituvchisi doimo izlanishda bo'lishiga, sabr-toqat bilan mehnat qilishiga to'g'ri keladi. Endigina oliy dargohni bitirib, maktabga kelgan mutaxassis zimmasiga ana shunday mas'uliyatli vazifa tushadi. Biroq o'qituvchi nazariy bilimga ega bo'lmasada, amaliy jihatdan uni tajribali, har tomonlama talabga javob beradigan mutaxassis deb bo'lmaydi. U ko'proq dars kuzatishi, o'qituvchilarning dars o'tish metodlarini o'rganishi, mahoratli pedogoglardan maslahatlar olishi zarur. Uning maktab hayotiga chuqur kirib borishi va tajriba orttirish uchun maktab ma'naviyati, pedogogik jamoa, xalq ta'limi bo'limi va oliy o'quv yurtining g'amxo'rliqi talab etiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. G.M. Sharipova, D.F. Asamova, Z.L. Xodjayeva. Musiqa o'qitish nazariyasi metodikasi va maktab repertuari. O'quv qo'llanma. Toshkent. 2014.
2. T. Ortiqov. Musiqa o'qitish metodikasi. O'quv uslubiy qo'llanma. Toshkent. 2010.
3. G. Sharipova. Musiqa va uni o'qitish metodikasi. O'quv qo'llanma. Toshkent. 2008.